

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

מלכות ה'

קדוש אתה ונורא שמך, ואין אלוה-ה מבצעדיך, כפתיב, ויגבה ה' צבא-ות במשפט, והא-ל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה ה', המלך הקדוש

נשים לב למלות התפילה: "קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוה-ה מבצעדיך" - רבנו של עולם, אין אלוה-ה מבצעדיך! אתה האלקים היחיד, וכל השאר שקר והבל הבלים. אין אף אחד מבצעדיך.

מי אמר לנו שקר הוא?

אתם בודאי מסתכלים עלי כעת כאפיקורס. מה זאת אומרת מי אמר? אבל נתבונן ונראה כי בסדר התפילה עצמו יש ראיה. מה הראיה? "כפתיב" ובנשח ספרד: "כפתיב בדברי קדשך" - ומה פתיב? "ויגבה ה' צב-אות במשפט והא-ל הקדוש נקדש בצדקה". מה הראיה שאין אלוה-ה מבצעדיך? פסוק יפה: "ויגבה ה'... במשפט".

וקשה, מה יש בפסוק הזה? מדוע יש כאן ראיה שאין אלוה-ה מבצעדיך? הרי יש די והותר פסוקים בתורה המדברים על מלכות ה'. כדי לענות על כך עלינו להקדים ולהבין מהי מלכות ה'.

מלכות ה' אינה משפעת מבני אדם

מתי נעשה הקדוש ברוך הוא מלך העולם? - לא כאשר ברא את גרגר החול הראשון, לא כאשר ברא את בעל החיים הראשון, וגם לא כאשר ברא את אדם הראשון. אלא מתי? - "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא" - הוא היה מלך עוד לפני שהכל נברא.

כשברא את העולם, ברא אותו לששת אלפים שנה. מה יקרה למלכותו אחרי שלא יהיה עולם? - "ואחרי ככלות הכל לבדו ימלך נורא". הוא היה מלך לפנינו, והוא יהיה מלך אחרינו. אתנו או בלעדינו - הוא אינו צריך אותנו כלל. מצויאותנו כלל אינה משפיעה על מלכות הקדוש ברוך הוא.

ואם נשאל, מה בכל זאת קרה כאשר ברא את העולם? התשובה היא: "לעת נעשה בחפצו כל, אזי מלך שמו נקרא" - כאשר ברא את העולם היה מי שקרא לו מלך. היו בני אדם שהמליכו אותו.

עם זאת, מלכותו אינה משפעת מזה. אין שום השפעה על מלכות ה' מאת בני אדם.

אלו דברים פשוטים, אלא שלפי זה עלינו להבין את עבודת ראש השנה. בתפלות ראש השנה אנו אומרים מלכיות, זכרונות ושופרות. הגמרא (ראש השנה טו ע"א) שואלת מדוע צריך להגיד מלכיות? ועונה שהקב"ה אמר: "אמר לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם".

מן הדברים הללו עולה, שה' יתברך מבקש שנמליך אותו, והתמיהה גדולה - וכי הוא צריך אותנו? הלא קדם לכן אמרנו שאין שום השפעה על מלכות ה' מבני אדם!

מלכות ה' בקריעת הים

אלו היינו יוצאים כעת החוצה, ורואים אדם שמרים ביד אחת מכונת וזורק אותה, האם היינו מסיקים שמדבר בגבור או שהייתם חושבים שהוא מלך? התשובה ברורה: מעשה כזה מעיד על גבורה, ולכן כלם היו מסיקים שמדבר באדם גבור.

כאשר קרע הקב"ה את ים סוף, היה כאן מעשה גבורה גדול, כפי שאנו אכן אומרים: "וראו בניו גבורתו". אך אנו אומרים גם: "מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה", וקשה, איך מוכיחה קריעת ים סוף, שהיא מעשה גבורה, על מלכות ה'? מה הקשר בין בקיעת הים למלכות?

כדי להשיב על כך, נתאר לעצמנו שמכניסים אדם אזוק באזיקים להשפט. על כס המשפט, פסא רם ונשא, יושב מישהו, ומודיע לאסיר: "אתה הולך כעת לכלא למשך עשר שנים עם עבודת פרך".

האסיר מתחיל לבכות: "אוי לא, תרחם עלי. אני ואשתי והילדים..." והאיש אומר: "תאמין לי שרחמתי עליך, נתתי לך את המינימום. פחות מזה לא שיה. החק מחייב אותי לתת לך לפחות עשר שנים".

כשישאלו אותנו מי יושב על הכסא, נאמר מיד: שופט. נדמין לעצמנו את אותה סיטואציה, אך הפעם כשהאסיר פורץ בבכי ומבקש רחמים, יאמר זה שיושב על כס המשפט: "אתה יודע מה? אף על פי שזה החק בפעם הזו אני מרחם עליך וסולח לך - אבל תבטיח לי שזאת הפעם האחרונה!"

כעת כשישאלו אותנו מי יושב על הכסא, נאמר: 'מלך'. מדוע? כי מלך אינו מחייב לחק. הוא כל יכול. כשהוא מחליט לעבר על החק, אין דבר שיעצר אותו!

בדברים אלו נוכל לתרץ את שאלתנו על המלכות שהתגלתה בקריעת ים סוף.

הז"ל אמרו (סוטה ב ע"א) שקשה זוגו של אדם בקריעת ים סוף. שאל האלשיך הקדוש: הז"ל באים להסביר לנו כמה קשה להתחתן, ומדמים זאת לקריעת ים סוף, שהיא כל כך קשה. אך ממה נפשך, עבור בן אדם קריעת ים סוף היא לא דבר קשה אלא דבר בלתי אפשרי, אך עבור הקב"ה זה כלל לא קשה! הוא זה שברא את הים, הוא זה שמזרים בו את המים. הפה שאסר הוא הפה שהתיר. מה הקשי פה?

אלא, שכאשר עברו ישראל בתוך הים, בא שר של מצרים ואמר לקב"ה: "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה". מדוע את אלו אתה מעביר, ואת אלו אתה מטביע? באותה שעה של קטרוג על עם ישראל אמר הקב"ה: אתה יכול ללכת - אני ממשיך. מה עם החק? מלך הוא מעל החק. מלך פורץ גדר לעשות לו דרך. בדרך כלל מלך שומר על החק, אבל כשיש לו סבה טובה יותר, ביכולתו לעבר על החק.

כלומר, הקשי בקריעת ים סוף היה לא להתחשב בקטרוג, אף על פי שהיה קטרוג. ממילא, כאשר קרע הקב"ה את הים ראו שם גבורה, אך מעבר לזה ראו מלכות - הקב"ה לא התחשב בחק משום שהיה מלך, ומלך אינו מחייב לחק. לפיכך כתוב "מלכותך ראו בניך".

מלך הוא מעל לכל חק

בזאת נתרץ גם את הקשיות הנוספות - שאלנו, הרי הקב"ה מלך בטרם כל יציר נברא, וגם אחרי ככלות הכל לבדו ימלך נורא, ומדוע הוא אומר "אמר לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם"? והתשובה היא שיש בעולם חק, וכלנו מבינים שאם הקב"ה יבוא לדון את העולם על פי החק, המצב יהיה קשה מנשא. לכן יש לקב"ה עצה טובה בשבילנו: תמליכו אותי עליכם. כשאנו ממליכים אותו, והוא בא לדון אותנו כמלך, הוא יכול לעשות עבורנו טובות ולהצילנו, שהרי מלך אינו מחייב לחק. מלך הוא מעל כל חק!

הזמנתי לסמינר בירושלים, לאחר הדרשה בקשה הרבנית צדקה, מנהלת הסמינר, להראות לי משהו. על הקיר שליד המשדר היתה כרזה גדולה, ובה כתוב שלא הבנתי את פשרו - 'זוג או גרב'. כשראתה את תהייתי ספרה:

נסענו לטיול עם הבנות. בדרך חזור היתה אוירה טובה. לקחתי את המיקרופון ואמרתי: "בנות, המזכירה שלנו כבר כמעט בת שלושים, ועדיין לא התארסה. מה אתן אומרות? אולי נקבל על עצמנו קבלה לזכותה?" נערך דיון קצר, ובסופו של דבר קבלו הבנות על עצמן לגרוב גרבים עבים יותר וארצים יותר.

חלפו ימים ספורים, ובאחת עשרה בלילה אני מקבלת שיחת טלפון מאחת הבנות.

"הרבנית", היא אומרת לי, "לא תאמיני מה קרה לי עכשיו... אני לובשת כעת חלוק ארוך עד הרצפה, כל כך ארוך שמכסה את הרגלים לגמרי... לפני כמה דקות בקשה ממני אמי לרדת לחצר הבנוי כדי לסדר ענין כלשהו. יצאתי מהבית, לפתע שמתי לב שאינני גורבת גרבים. לא נורא - אמרתי לעצמי - העקור שהרגלים מכסות. זו בעצם משרת הקבלה, לא? המשיכתי ללכת עוד פסיעה אחת, ופתאום עלתה בי מחשבה: 'בגללי היא לא תתארכס?' הסתובבתי מיד, חזרתי הביתה, גרבותי גרבים ויצאתי שוב".

תוך שלושה שבועות התארכסה המזכירה! - סימה הרבנית - הבנות הנרגשות הכינו מיד פלקט: זוג או גרב...

לפני זמן קצר התקשרה אלי הרבנית שוב: "הרב זוכר את הספור עם הגרבים?", זכרתי.

יש לנו כעת ניס חדש -

נסענו עם הבנות להרצליה, לשישי בסירת רשתות. האוטובוסים חנו, הבנות ירדו והחלו ללכת לכיוון הסירות, אך בת אחת בקשה מהנהג לפתח את תא המטען.

"למה את צריכה את התיק שלך כעת?" התפלאנו.

"יש לי שם סודר" - ענתה - "ואני צריכה אותו כעת".

פליאתנו גברה: סודר כעת? באמצע הקיץ? לפני שישי? בשביל מה?

"הרי אנחנו עומדות להרשב" - הסבירה - "אני מרגישה שלא צנוע לעלות אחר השישי לאוטובוס שיושב בו נהג כשהחלצות רטבות, ולכן אני רוצה לכסות את עצמי בסודר".

התפעלנו.

השישי היה נהדר, הבנות נהנו והתרשבו עד לשד עצמותיהן... ואכן לאחר השישי לבשה תלמידה זו את הסודר והמליכה על עצמה את ה'.

בדרך חזרה לאוטובוסים היה על הבנות לחצות כביש - המשיכה המנהלת בספור - כשאותה בת עברה, הגיחה פתאום מכונית. שמענו בום. הבת עפה באויר בקשת של שלש לולאות [סלטות] ונחתה על הכביש במרחק כמה מטרים בקול חבטה. עוד לפני שהתקרבו לתלמידתנו ראינו את המכונית - החלון היה מנפץ והפח התעקם... כל המכוניות עצרו בבת אחת, ואחד הנהגים אמר: "היא לא אתנו. זהו. אין שום סכוי לשרד מכה כזו!"

רצתי אליה. היא שכבה על הכביש ולא הגיבה. מרחוק שמענו יללות אמבולנסים, ושני רכבי הצלה נעצרו. כלנו נסינו לדבר אליה - אך לא הייתה תגובה...

חלפו מספר דקות. פתאום היא פותחת את עיניה. הפרמדיק שואל: "מה שמך?" והיא עונה. "איפה את גרה?" והיא עונה...

נסענו באמבולנס לבית החולים 'בילינסון', ערכו לה את כל הבדיקות והצלומים - ופלא פלאים! אפלו שבר קטן לא היה בגופה!

פח המכונית התעקם, החלון נשבר - וזה לא קרה כלום!

בכל אופן, הרופאים החליטו להשאירה למעקב. הם התקשו להאמין לנס הזה. למחרת בדקו שוב והחליטו לשחררה. אין שום סבה להחזיק בבית החולים בן אדם בריא!...

לפי חסי הטבע, כאשר מכונית פוגעת בבן אדם בצורה קיצונית כזו ומעיפה אותו, התוצאה היא: "הוא לא אתנו". אבל בפעל, אמר הקב"ה: היא המליכה אותי עליה בצורה כל כך משלמת, וכשאיני מלך - אני החק.

אין מי שיאמר לי מה תעשה ומה תפעל... אין טבע...

כשהקב"ה מלך - אין חקים ואין כללים.

בזאת נבין, מדוע הפסוק שבא להביא ראיה למלכות ה' בתפלת ראש השנה, ובא להוכיח ש"אין אלוה-ה מבלי עדיד" הוא "ויגבה ה' צב-אות במשפט". אנו אומרים: רבוננו של עולם, אם אתה דן אותנו לפי החק, את זה גם שופט יודע לעשות, אך כשאתה דן אותנו בצדקה, אז רואים שאתה מלך, ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל.

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוך האור סדר תפילתנו)

"ערב עבדך לטוב" - על ידי ש"אל יעשקני זדים"

פיאסצנה היא עירה קטנה בפולין הדווייה. בעירה זו ישב האדמו"ר רבי קלונימוס קלמיש שפירא, האדמו"ר מפיאסצנה.

כשכבשו הגרמנים את פולין, אספו את כל היהודים מן הערים

והעירות הקטנות והובילו אותם לגטו ורשה. גם האדמו"ר מפיאסצנה הגיע בראש קהל עדתו אל גטו ורשה, ומיד נעשה לתל תלפיות לכל נדבה ושבור לב, ומי לא היה כזה?

מדי שבת בשבתו ומדי חג בחג, היה האדמו"ר מפיאסצנה דורש בבית הכנסת שבגטו בפני היהודים המענים והיה מרוה אותם מדברי תורתו.

היה זה מזון לנפשם הדווייה, ובכך החיה אותם וחזק את ריחם.

"גוילין נשרפים ואותיות פורחות", גופו של האדמו"ר מפיאסצנה נשרף במחנה הרכוז טרוניקי, אבל דברי התורה שלו חיים ומקמים. דברי התורה והדרשות שדרש בגטו בימי עברה וזעם שרדו את התפת באפן פלאי. הרבי הטמין את כתבי היד שלו בכד בתוך האדמה. כמה שנים לאחר המלחמה גלה פולני את הכתבים מתחת לחפירות של בנין חדש בורשה. הכתבים עצמם נשארו בארכיון של ממשלת פולין, אולם

צלום של כתב היד העבר לישראל, וממנו יצא הספר שנושא את השם הסמלי - "אש קדש".

היה לי ענין מיוחד בספר הזה, כי חשבתי שאוכל למצא בו חמר מענין ואותנטי על התקופה הנוצרה הזאת, עבודות ומעשים מתוך התפת, ספורי מסירות נפש וכדומה. קויתי שאוכל להעזר בחמרים הללו במפגשים עם צבור חלוני, שיתנדע אל מסירות נפשם של יהודים אשר עלו על המוקד בקדשה ובטהרה.

אולם כשפתחתי לראשונה את הספר צפתה לי 'אכזבה' גדולה. מעולם לא הייתה לי אכזבה מתוקה כל כך. שום דבר 'מיחד' לא היה שם בספר. בעצם, המיוחד בספר הזה הוא שאין בו שום 'דבר מיחד'...

הספר גדוש דרשות ודברי תורה משובבי נפש ויש בו חדושים עמקים, כדרכה של תורה. אלא שהחדוש הגדול הוא - שהספר הזה יכול היה להכתב בכל מקום אחר ובכל זמן אחר. אתה לומד בו ולא שם לב שהוא נכתב בתוך התפת, בתנאי גטו, תחת עיני הפקוחות של השטן הנאצי.

מה העסיק את הרבי בהיותו בתת-תנאים של הגטו? מה הסריר את מנוחתו כאשר העני והרדיפות הכו בו ובאחיו היהודים המענים תושבי הגטו? זה מה שהעסיק והסריר אותו: מה התכונן רש"י בפרושו על פסוק

מסים בחמש; מה ההסבר של הגמרא בסגיא זו ובסגיא אחרת; באור במדרשים, דברי חסידות ומחשבה, זהר וקבלה. זה מה שהעסיק אותו באותם ימים נוראים וקשים! מדהים לראות היכן היה מנח ראשו של אותו איש מורם מעם, ענק בתורה ובמחשבה, בהיותו בתוככי התפת הנוצרה.

אף על פי כן, בדרשות של החגים, בעקר ראש השנה, נתן לשמע הדים לתקופה ולנסבות הקשות שבו היה שרוי. בראש השנה תש"ג עמד הרבי ודרש לפני התקיעות לקהל עדתו, כמקבל בקהלות ישראל. ואלו היו דבריו:

בקהלות ישראל נוהגים לומר לפני התקיעות כמה פסוקי תהלים. אחד הפסוקים הוא: "ערב עבדך לטוב אל יעשקני זדים". מה פשר הבקשה הזו?

כל יהודי - אמר האדמו"ר מפיאסצנה - צריך לקים שני דברים: "סור מרע" ו"עשה טוב". ה"סור מרע" נתון בידינו; אם באה לדינו עברה - אנו נמנעים מלעבר אותה. לעמת זאת, ה"עשה טוב" לא תמיד נתון בידינו. איך אפשר לקים את החלק של ה"עשה טוב" כשהתנאים לא מאפשרים זאת? כשאנחנו מצויים בגטו, תחת על הגויים אשר מונעים מאתנו לקים מצוות - הרי עם כל הרצון הטוב שלנו לא נוכל לקים את ה"עשה טוב". איך אפשר לקים מצוות תלמוד תורה כשמבקר עד ערב

אתה מתענה ברעב ועובד עבודות כפיה? איך אפשר לקים מצות צדקה כשאין פרושה לפרטה? איך אפשר לקים מצות תפילין כשהתפילין נלקחו ממך ואין לך אפשרות להשיג זוג תפילין אחר?

אנו פונים אל אלקים ואומרים לו: על ה"סור מרע" אנו ערבים, כי הדבר תלוי בנו, אך על ה"עשה טוב" אין אנו יכולים להיות ערבים. לכן אנו מבקשים ממנו: "ערב עבדך לטוב" - אתה עצמך תהיה ערב ל"עשה טוב", ואיך? על ידי שתדאג לכך ש"אל יעשקני זדים". כשתהיה לנו אפשרות לקים את ה"עשה טוב" - אז נוכל להיות ערבים גם על כך.

(רבי מרדכי דוד נויגרשל שליט"א - דורש טוב ראש השנה)